

Hof van Cassatie van België

Arrest

Nr. S.14.0061.N

R.D.,

eiser,

vertegenwoordigd door mr. Geoffroy de Foestraets, advocaat bij het Hof van Cassatie, met kantoor te 1000 Brussel, Dalstraat 67, waar de eiser woonplaats kiest,

tegen

M.V.M.,

verweerster.

I. RECHTSPLEGING VOOR HET HOF

Het cassatieberoep is gericht tegen het arrest van het arbeidshof te Brussel van 16 maart 2009.

Advocaat-generaal Henri Vanderlinden heeft op 6 september 2016 een schriftelijke conclusie neergelegd.

Sectievoorzitter Alain Smetryns heeft verslag uitgebracht.

Advocaat-generaal Henri Vanderlinden heeft geconcludeerd.

II. CASSATIEMIDDEL

De eiser voert in zijn verzoekschrift dat aan dit arrest is gehecht, een middel aan.

III. BESLISSING VAN HET HOF

Beoordeling

1. Krachtens artikel 15, eerste lid, Arbeidsovereenkomstenwet, verjaren de rechtsvorderingen die uit de overeenkomst ontstaan, één jaar na het eindigen van deze overeenkomst of vijf jaar na het feit waaruit de vordering is ontstaan, zonder dat deze termijn één jaar na het eindigen van deze overeenkomst mag overschrijden.
2. Een op de artikelen 1235, 1236 en 1376 tot en met 1381 Burgerlijk Wetboek gegronde rechtsvordering strekkende tot terugbetaling door de werknemer van hetgeen onverschuldigd werd betaald door de werkgever, is geen rechtsvordering die uit de arbeidsovereenkomst is ontstaan. Die vordering is onderworpen aan de algemene verjaringstermijn.
3. De appelrechters die te kennen geven dat de vordering van de eiser er toe strekt van de verweester terugbetaling te bekomen van onverschuldigd verrichte betalingen, vermochten niet wettig te oordelen dat deze vordering verjaard is krachtens artikel 15 Arbeidsovereenkomstenwet.

Het middel is gegrond.

Dictum

Het Hof,

Vernietigt het bestreden arrest in zoverre het oordeelt dat de vordering in vrijwaring van de eiser tegen de verweester verjaard is en het oordeelt over de kosten.

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van het gedeeltelijk vernietigde arrest.

Houdt de kosten aan en laat de beslissing daaromtrent aan de feitenrechter over.

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het arbeidshof te Antwerpen.

Dit arrest is gewezen te Brussel door het Hof van Cassatie, derde kamer, samengesteld uit sectievoorzitter Christian Storck, als voorzitter, sectievoorzitter Alain Smetryns, en de raadsheren Koen Mestdagh, Mireille Delange en Antoine Lievens, en in openbare rechtszitting van 10 oktober 2016 uitgesproken door sectievoorzitter Christian Storck, in aanwezigheid van advocaat-generaal Henri Vanderlinden, met bijstand van griffier Vanessa Van de Sijpe.

V. Van de Sijpe

A. Lievens

M. Delange

K. Mestdagh

A. Smetryns

Ch. Storck

VOORZIENING TOT CASSATIE

VOOR : R.D.,

5 bijgestaan en vertegenwoordigd door Meester Geof-
froy de FOESTRAETS, advocaat bij het Hof van
Cassatie, kantoor houdende te 1000 Brussel,
Dalstraat, 67, waar keuze van woonplaats
wordt gedaan,

10 **eiser tot cassatie,**

TEGEN: M.V.M.,

15 **verweerster in cassatie,**

* * *

20 Aan de Heren Eerste Voorzitter en Voorzitter,
de Dames en Heren Raadsheren, leden van het Hof van
Cassatie,

* * *

25 Hooggeachte Dames en Heren,

Eiser heeft de eer het arrest aan Uw toezicht
te onderwerpen dat op 16 maart 2009 op tegenspraak werd

gewezen door de vijfde kamer van het Arbeidshof te
30 Brussel (A.R.Nr. 50.127).

FEITEN EN PROCEDUREVOORGAANDEN

Verweerster was deeltijds tewerkgesteld bij de FOD
35 Justitie als poetsvrouw, toen zij op 6 juni 2003 het
slachtoffer werd van een arbeidsongeval, tengevolge
waarvan ze tijdelijk volledig arbeidsongeschikt was,
met een blijvende arbeidsongeschiktheid van 6% tot ge-
volg vanaf 1 juli 2004, datum van de consolidatie.

40

Vanwege de FOD Justitie ontving verweerster haar
volledige wedde tot 30 juni 2004, waarna zij nog in
dienst bleef tot 24 februari 2005.

45 Verweerster was anderzijds ook tewerkgesteld in de
privé-sector als arbeidster bij eiser, waar zij schoon-
maakster was. Tengevolge van haar arbeidsongeschiktheid
ontving zij van eiser het gewaarborgd loon ten bedrage
van 370,14 EUR.

50

Omdat het ongeval had plaatsgevonden tijdens de
werkuren dat verweerster in dienst was bij de FOD Jus-
titie, vorderde eiser, overeenkomstig artikel 25ter Ar-
beidsongevallenwet van 10 april 1971, het uitbetaald
55 gewaarborgd loon terug van de FOD Justitie.

Op basis van zogenaamde "fictieve loonbrieven" van
het sociaal secretariaat van eiser betaalde de FOD Jus-
titie aan eiser ook het loon uit van verweerster dat

eiser zou hebben moeten betalen indien zij niet onge-
60 schikt was geworden.

In het totaal werd aldus door de FOD Justitie een
bedrag van 11.050,55 EUR uitbetaald aan eiser, betref-
fende de periode van juni 2003 tot 28 september 2004,
65 datum waarop een einde kwam aan de tewerkstelling van
verweerster bij eiser. Deze bedragen had eiser op zijn
beurt steeds doorgestort aan verweerster.

Bij dagvaarding van 1 september 2005 vorderde de
70 FOD Justitie van eiser, alsook van verweerster, de te-
rugbetaling van de onverschuldigd betaalde som van
11.050,55 EUR. Eiser stelde bij tussenvordering een
vrijwaringsvordering in tegen verweerster.

75 Bij vonnis van 8 mei 2007 werd de vordering van de
FOD Justitie ontoelaatbaar verklaard lastens verweer-
ster, terwijl eiser werd veroordeeld tot terugbetaling
aan de FOD Justitie van de gevorderde som, meer de in-
tresten. De vrijwaringsvordering van eiser tegen ver-
80 weerster werd gegrond verklaard.

Op het hoger beroep van verweerster oordeelde het
Arbeidshof te Brussel, bij tussenarrest van 16 maart
2009, enerzijds, dat de vordering van de FOD Justitie
85 lastens verweerster was verjaard, anderzijds, dat ook
de vordering van de FOD Justitie lastens eiser groten-
deels was verjaard, terwijl de debatten werden heropend
over de bedragen waarvoor de verjaring niet zou gelden.
Ook de vrijwaringvordering van eiser lastens verweer-
90 ster werd verjaard verklaard.

Dit tussenarrest van 16 maart 2009 werd door de FOD Justitie in cassatie bestreden in zoverre het zijn vordering lastens eiser ten onrechte verjaard had verklaard.

Bij arrest van 30 januari 2012 vernietigde Uw Hof het bestreden tussenarrest in zoverre het uitspraak deed over de tegen eiser ingestelde vordering van de FOD Justitie en over de kosten. Het cassatiearrest werd bindend verklaard ten aanzien van verweerster en de zaak werd verwezen naar het Arbeidshof te Antwerpen.

In onderhavige voorziening vecht eiser voormeld tussenarrest van 16 maart 2009 aan in zoverre het zijn vrijwaringsvordering gericht tegen verweerster onontvankelijk verklaarde wegens verjaring.

ENIG MIDDEL TOT CASSATIE

110 Geschonden wetsbepalingen:

- artikel 15 van de Wet betreffende de arbeidsovereenkomsten van 3 juli 1978 (Arbeidsovereenkomstenwet);

- 115 - de artikelen 1235, 1376, 1377, 1378 en 2262bis, §1,
van het Burgerlijk Wetboek.

Aangevochten beslissing:

120 Het bestreden arrest verklaart de vordering van eiser lastens verweerster, in tussenkomst en vrijwaring, onontvankelijk want verjaard, op grond van de volgende overwegingen:

125 « *Gezien de vordering van de Belgische Staat minstens voor een zeer groot bedrag is verjaard is de vordering in tussenkomst en vrijwaring ten belope hiervan ongegrond. Zij is tevens verjaard om hiernavolgende redenen.*

130 « *(Verweerster) roept terecht in dat de verjaring van artikel 15 WAO van toepassing is op de betalingen gedaan door (eiser) aan (verweerster).*

« *Artikel 15 WAO bepaalt:*

135

« *de rechtsvorderingen die uit de arbeidsovereenkomst ontstaan, verjaren één jaar na het eindigen van deze overeenkomst... ' .*

140 « *Geen onderscheid wordt gemaakt naargelang de rechtsvordering is gesteund op de arbeidsovereenkomst, dan wel op een andere bepaling; het volstaat dat de vordering zonder arbeidsovereenkomst niet kon ontstaan. De enige reden waarom (eiser) loon-*

145 *verlies bij arbeidsongeschiktheid betaalde was omdat er een arbeidsovereenkomst bestond tussen hemzelf en (verweerster).*

« *De arbeidsovereenkomst eindigde op 28 september 2004. De vordering in vrijwaring werd ingesteld bij*
150 *besluiten neergelegd ter griffie op 24.07.2006 en de vordering is verjaard.*

« *Zelfs wanneer zou worden ingeroepen quod non, dat de verjaring slechts begint te lopen vanaf wanneer*
155 *de werkgever kennis had van de onverschuldigde betaling, en dit is op 12 april 2005 datum van ingebrekestelling van de Belgische Staat, dan is de vordering in vrijwaring neergelegd op 24.07.2006*
buiten de termijn van één jaar en bijgevolg verjaard »
160

(arrest, p.10-11).

Grieven

165

1.7 *Krachtens artikel 15 van de Arbeidsovereenkomstenwet verjaren rechtsvorderingen die uit de arbeidsovereenkomst ontstaan, één jaar na het eindigen van deze overeenkomst of vijf jaar na het feit waaruit de*
170 *vordering is ontstaan, zonder dat deze termijn één jaar na het eindigen van deze overeenkomst mag overschrijden.*

175 Deze bepaling is van toepassing op alle rechts-
vorderingen die strekken tot uitvoering van verplich-
tingen die voortvloeien uit de arbeidsovereenkomst.

2./ Luidens artikel 1235 van het Burgerlijk Wetboek on-
derstelt iedere betaling een schuld : hetgeen betaalt
180 is zonder verschuldigd te zijn, kan worden teruggevor-
derd. Hij die bij vergissing of met zijn weten iets
ontvangen heeft dat hem niet verschuldigd was, is
krachtens artikel 1376 van het Burgerlijk Wetboek ver-
plicht het terug te geven aan degene van wie hij het
185 ontvangen heeft zonder het verschuldigd te zijn. Wan-
neer een persoon die bij vergissing meende schuldenaar
te zijn, een schuld betaald heeft, is hij gerechtigd,
overeenkomstig artikel 1377 van het Burgerlijk Wetboek,
het betaalde van de schuldeiser terug te vorderen, ver-
190 meerderd met intresten indien hij die ontvangen heeft
te kwader trouw was (artikel 1378 Burgerlijk Wetboek)

Een betaling is onverschuldigd in voormelde zin
indien zij geen oorzaak heeft.

195

3./ Wanneer een werkgever aan zijn werknemer, het-
zij tijdens de uitvoering van de arbeidsovereenkomst,
hetzij na de beëindiging ervan, een loon heeft uitbe-
taald dat hem niet was verschuldigd, heeft deze beta-
200 ling geen oorzaak.

De rechtsvordering van de werkgever tot terug-
vordering van loon dat hij aan zijn werknemer onver-
schuldigd heeft betaald, is bijgevolg geen rechtsvorde-
205 ring die uit de arbeidsovereenkomst is ontstaan in de
zin van artikel 15 Arbeidsovereenkomstenwet, in zoverre
die rechtsvordering niet strekt tot uitvoering van ver-

210 plichtingen die voortvloeien uit de arbeidsovereenkomst, maar een rechtvordering betreft die voortvloeit uit de wet, inzonderheid de artikelen 1235, 1376, 1377, 1378 van het Burgerlijk Wetboek, op grond waarvan de werknemer verplicht is om het onverschuldigd betaalde loon aan zijn werkgever terug te betalen.

215 **4./** De terugvordering van een onverschuldigde betaling betreft een persoonlijke rechtvordering die verjaart volgens de gemeenrechtelijke verjaringstermijn van tien jaar vervat in artikel 2262bis, §1, van het Burgerlijk Wetboek.

220

De rechtvordering van de werkgever tot terugvordering van loon dat hij aan zijn werknemer onverschuldigd heeft betaald, verjaart derhalve niet volgens de verjaringstermijn van artikel 15 van de Arbeidsovereenkomstenwet, maar na tien jaar overeenkomstig artikel 2262bis, §1, van het Burgerlijk Wetboek.

225

5./ Het bestreden arrest stelt vast dat eiser de bedragen die hij van de FOD Justitie heeft ontvangen, 230 onverschuldigd aan verweerster, haar werkneemster, heeft doorbetaald, gedurende de periode van juni 2003 tot 28 september 2004, datum waarop een einde kwam aan de tewerkstelling van verweerster bij eiser.

235

Het bestreden arrest oordeelt dat eisers vordering in vrijwaring tegen verweerster, die strekte tot de terugbetaling van de onverschuldigd aan verweerster betaalde lonen, welke vordering werd ingesteld bij besluiten neergelegd ter griffie op 24 juli 2006, bij 240 toepassing van artikel 15 van de Arbeidsovereenkomstenwet was verjaard, nu er meer dan één jaar was verstre-

ken na het einde van de arbeidsovereenkomst van ver-
weerster, zelfs wanneer werd aangenomen dat de verja-
ringstermijn pas vanaf het tijdstip waarop eiser kennis
245 had van de onverschuldigde betaling, dit is op 12 april
2005, zou zijn aangevangen.

Volgens het bestreden arrest is de rechtsvordering
van eiser tot terugvordering van de lonen die hij als
250 werkgever onverschuldigd aan verweerster heeft betaald
een rechtsvordering in de zin van artikel 15 van de Ar-
beidsovereenkomstenwet, die uit de arbeidsovereenkomst
is ontstaan, op grond dat het daartoe volstaat dat de
vordering zonder de arbeidsovereenkomst niet kon ont-
255 staan, wat te dezen het geval was nu «*de enige reden
waarom (eiser) loonverlies bij arbeidsongeschiktheid
(door) betaalde was omdat er een arbeidsovereenkomst
bestond tussen hemzelf en (verweerster)*» (p.10, derde
laatste alinea).

260 In zoverre een onverschuldigde betaling geen
oorzaak heeft, kan een rechtsvordering tot terugvorde-
ring van het onverschuldigd betaalde tussen werkgever
en werknemer nooit een rechtsvordering zijn die uit de
265 arbeidsovereenkomst is ontstaan zodat de loutere vast-
stelling in het arrest dat die rechtsvordering uit on-
verschuldigde betaling «*zonder de arbeidsovereenkomst*»
niet was ontstaan, niet tot gevolg kan hebben dat die
rechtsvordering «*uit*» de arbeidsovereenkomst is ont-
270 staan in de zin van artikel 15 van de Arbeidsovereen-
komstenwet. Die rechtsvordering van de werkgever strekt
immers niet tot uitvoering van (voorafbestaande) ver-
plichtingen die voortvloeien uit de arbeidsovereen-
komst.

275

6./ Hieruit volgt dat het bestreden tussenarrest niet wettig met toepassing van artikel 15 van de Arbeidsovereenkomstenwet heeft beslist dat de vordering in vrijwaring die eiser tegen verweerster had ingesteld, verjaard was, nu die vordering strekt tot de terugbetaling van een onverschuldigde betaling en bijgevolg onderworpen is aan de verjaringstermijn van tien jaar ex artikel 2262bis, §1, van het Burgerlijk Wetboek (schending van de artikelen 15 van de Arbeidsovereenkomstenwet, 1235, 1236, 1376 en 2262bis, §1, van het van het Burgerlijk Wetboek).

TOELICHTING

Het middel legt Uw Hof de vraag voor of de vordering van een werkgever tot terugbetaling van lonen die hij onverschuldigd aan zijn werknemer heeft betaald tijdens de uitvoering van de arbeidsovereenkomst al dan niet een rechtsvordering is die uit de arbeidsovereenkomst is ontstaan in de zin van artikel 15 van de Arbeidsovereenkomstenwet.

Algemeen wordt aanvaard dat de verjaringstermijn van artikel 15 van de Arbeidsovereenkomst van toepassing is op alle vorderingen die rechtstreeks hun oorsprong vinden in (het bestaan, de uitvoering, de schorsing of de beëindiging van) de arbeidsovereenkomst. Het vereiste dat de vordering haar oorsprong moet vinden in de arbeidsovereenkomst, wordt hierbij ruim geïnterpreteerd. Ook vorderingen die onrechtstreeks op de arbeidsovereenkomst steunen, vallen aldus onder de toepassing van voormeld artikel 15 (VAN EECKHOUTTE, W., TAGHON, A. en VANOVERBEKE, S., «Arbeidsovereenkomsten -

overzicht van rechtspraak (1988-2005)», T.P.R., 2006, 720, nr.556 en 772, nr.557).

310

Een rechtsvordering van de werkgever strekkende tot terugvordering van wat onverschuldigd aan zijn werknemer werd betaald, maakt daarentegen geen rechtsvordering uit die uit de arbeidsovereenkomst ontstaat in de zin van artikel 15 van de Arbeidsovereenkomstenwet.

315

Waar een betaling onverschuldigd is precies omdat zij zonder oorzaak is, kan de arbeidsovereenkomst niet de grondslag vormen voor de terugvordering van het onverschuldigde. Indien de betaling van loon toch zou voortvloeien uit de arbeidsovereenkomst dan moet de werkgever een vordering uit onverschuldigde betaling worden ontzegd.

320

Een vordering van de werkgever tot terugbetaling van wat onverschuldigd werd betaald aan zijn werknemer, vindt haar juridische grondslag bijgevolg niet in de arbeidsovereenkomst, maar in de wet zelf, te weten de artikelen 1235, 1376 en 1377 van het Burgerlijk Wetboek (cf. Cass., 8 januari 1990, A.C., 1989-90, 595; Cass., 13 juni 2002, A.C., 2002, nr.355).

325

330

In een arrest van 18 december 2006 bevestigde Uw Hof dat de rechtsvordering van de werkgever tot terugvordering van de lonen die hij onrechtmatig aan de werknemer heeft uitbetaald na het eindigen van de overeenkomst geen rechtsvordering is die in de zin van artikel 15 van de Arbeidsovereenkomstenwet uit de arbeidsovereenkomst ontstaat. Op de terugvordering van

335

340 het onverschuldigd betaalde is derhalve niet de verja-
ringstermijn van artikel 15 Arbeidsovereenkomstenwet
van toepassing, maar de tienjarige gemeenrechtelijke
verjaringstermijn van artikel 2262bis, §1, van het Bur-
gerlijk Wetboek (A.C., 2006, nr.658).

345

De oplossing is niet anders wanneer de onverschul-
digde betaling wordt verricht tijdens de uitvoering van
de arbeidsovereenkomst, nu ook in dat geval de arbeids-
overeenkomst niet de grondslag vormt voor de terugvor-
350 dering, maar evenzeer de wettelijke bepalingen inzake
onverschuldigde betaling (zie dienaangaande de perti-
nente argumentie van ELIAERTS, L., «Arbeidsovereen-
komst, onverschuldigde betaling en verjaring», R.W.,
2008-09, 957; zie ook in die zin Arbh.Luik, 14 oktober
355 2008, J.T.T., 2009, 44).

Naar analogie kan met ELIAERTS worden verwezen naar
het regime van de verjaring in het verzekeringsrecht,
waar artikel 32, eerste lid, Verzekeringwet van 11 ju-
360 ni 1876, in dezelfde bewoordingen is gesteld als arti-
kel 15 van de Arbeidsovereenkomstenwet, en waarvan Uw
Hof oordeelde dat de vordering van de verzekerde tegen
de verzekeraar in terugbetaling van het onverschuldigd
betaalde, niet voortvloeit uit de verzekeringsovereen-
365 komst, maar een vordering betreft die berust op een on-
verschuldigde betaling (Cass., 13 juni 2002, A.C.,
2002, nr.355; ELIAERTS, L., l.c., 958).

Het bestreden arrest heeft derhalve niet wettig be-
370 slist dat de rechtsvordering van eiser tot terugbeta-
ling van het onverschuldigde betaalde loon ontstaan is

uit de arbeidsovereenkomst in de zin van artikel 15 van
de Arbeidsovereenkomstenwet, mitsdien niet wettig zijn
vordering verjaard verklaard op grond dat die vordering
375 was ingesteld buiten de termijn van één jaar na het
eindigen van de arbeidsovereenkomst.

OM DEZE REDENEN,

380 besluit voor eiser ondergetekende advocaat bij het
Hof van Cassatie, dat het U behage, Hooggeachte Dames
en Heren, het bestreden arrest te vernietigen, de zaak
en partijen te verwijzen naar het Arbeidshof te Antwer-
pen, waarnaar onderhavige zaak, na de eerste cassatie,
385 was verwezen en aldaar nog hangende is, kosten als naar
recht.

BIJLAGE:

390 1./ Exploot van betekening dd. 7 april 2014 waarin verweerster keuze van
woonst doet op het kantoor van Pierre FONTEYNE, plaatsvervangend ge-
rechtsdeurwaarder loco Joseph WILLEMS, gerechtsdeurwaarder, te 3201
Aarschot, Langdorpsesteenweg 305,

395 Brussel, 27 juni 2014

Geoffroy de FOESTRAETS,